

BERLIN

Ramble Song

In het filmconcert Ramble Song van BERLIN staat muziek voor het eerst op het voorplan en niet 'ten dienste van'. De vier muzikanten zitten in het hart van de theatrale installatie, omarmd door het publiek en de 360 graden poëtische filmbeelden die een zwerftocht – Ramble – tonen. Componist Peter Van Laerhoven geeft hieronder uitzonderlijk een inkijk in zijn universum en werkwijze.

Peter, meestal staat (jouw) muziek bij BERLIN ten dienste van: de documentaire, het verhaal, de voorstelling. Bij Ramble Song staat ze centraal, op het voorplan. Hoe anders voelt dat?

Het verschil zit hem vooral in de intensiteit. Normaal gezien onderstreept de muziek in het werk van BERLIN bepaalde (film) scènes, of zet het een gevoel extra in de verf. Voor *Ramble Song* werk(t) en we zowel voor het filmconcertgevegeven als voor de lp met een langere spanningsboog: hoe neem je een luisteraar/toeschouwer mee op pad in de muziek in plaats van die nu en dan in te schakelen om schakeringen aan te brengen? De muziek staat niet meer louter ten dienste van het beeld, er is sprake van een wisselwerking.

Wat was er eerst: de plaat of de voorstelling?

We werkten eerst op de plaat. Bart (Baele, mc) – die zich deels inspireerde op de back catalogue aan muziek van de voorbije jaren – had reeds losse filmtableaus en aanzetten tot scènes. Zo wist ik in welke sfeer ik de muziek moest gaan zoeken. Op een na zijn de composities herwerkte stukken uit eerder BERLIN-werk.

De A-kant van de plaat klikte redelijk snel ineen. Voor de B-kant namen we een extra, langere compositie op waarbij de geluiden van de zee, die ook prominent aanwezig is in de voorstelling, hun weg vonden naar de muziek. De idee 'plaat' is iets wat bij BERLIN al jaren op tafel lag. Ik schrijf muziek voor het gezelschap sinds het prille begin en er was een wens van zowel Bart en Yves (Degryse, samen artistieke leiders, mc) als ikzelf om iets te doen met het vele materiaal dat in de loop van die bijna twintig jaar werd gecomponeerd.

In de coronaperiode werd ook BERLIN gedwongen om haar manier van creëren te herdenken. Daardoor kwam die idee van een plaat weer bovendrijven. We wilden niet gewoon snel composities uit het verleden op plaat zwiëren maar lieten ons inspireren door ouder werk om een compleet nieuwe voorstelling te maken, met een filmische laag geïnspireerd door die composities.

Voor BERLIN is *Ramble Song* een soort herdenken van het repertoire.

Hoe werkte je verder aan de voorstelling? Trok je mee met de filmploeg naar zee?

De filmploeg heeft autonoom haar werk gedaan. De verbindende factor tussen de twee was Bart. Hij wist waar ik stond en coördineerde tegelijk het filmproces mee.

Er is een muzieksène aan zee met trompetten. Werd die zonder de componist opgenomen?

Voor die scène ben ik naar Koksijde afgereisd, om de sfeer van het beeld aan te voelen. De zeegeluiden op de B-kant zijn dan weer field recordings die voor het album werden opgenomen door geluidsman Bas De Caluwé.

Welk 'verhaal' vertelt jouw score?

De verschillende composities – gebaseerd op de tableaus die Bart beschreef – dragen voor mij verschillende energieën in zich, eerder dan verhalen.

Water is een thema in *Ramble Song*. Wat voegen de (360°) beelden toe aan jouw werk?

Het waterthema komt inderdaad terug in meerdere scènes. Ik zie de beelden bijna als een soort bedding waar de muziek door kan stromen. Al in het begin van het werkproces begreep ik dat water vaak zou opduiken. Water heeft zich in mijn muziek genesteld, in het herwerken van oudere stukken en in het schrijven van nieuw materiaal: van kolkend tot bedrieglijk stil, maar met een verraderlijke onderstroom.

***Ramble Song* heeft geen 'vertelstem', al komen er woorden in de beelden. Of is de muziek de vertelstem?**

Voor mij ligt de vertelstem bij het individu, bij de toeschouwer die komt kijken, of de persoon die de plaat draait of de nummers streamt. Het puur auditieve kan beelden of emoties triggeren bij de luisteraar – die al dan niet de voorstelling zag – en daardoor werd beïnvloed.

Het publiek kan zich laten meevoeren door de beelden én klanken. De muziek werkt soms tegen, soms versterkt ze en soms laat ze stiltes.

Hoe belangrijk is de stilte?

Zeer. Zelfs de heftigere stukken in *Ramble Song* vertrekken vanuit een stilte. Dat individuele beleven gaat in de livenessetting gepaard met het samenzijn met andere toeschouwers, wat een mooi contrast oplevert.

Jazz, krautrock, soundscape en elegant/hedendaags klassiek worden genoemd als muziekgenres in deze productie.

Klopt dat?

De genres zijn vaatjes waaruit je tapt maar aan het einde van de dag sta ik niet stil bij welke labels je erop zou kunnen plakken. Het is niet zo dat ik het bewust in een bepaald register ga zoeken, meestal vindt de muziek organisch zijn weg naar een bepaalde scène.

Voor het live uitvoeren is vooral de menselijke klik belangrijk. Op scène (en ook voor de opnames) verzamel je muzikanten rond je die je vertrouwt. In het geval van *Ramble Song* zijn dat gitarist Tim Coenen, Tine Hubrechts (cello) en Eric Thielemans (drums). Muzikanten die bepaalde kleuren aan het palet zullen toevoegen. Op dat vlak is muziek maken een beetje als schilderen, je brengt lagen aan tot je voelt dat het goed zit.

Waarom is voor jou componeren voor BERLIN – en niet alleen voor films van Fien Troch en andere regisseurs – zo belangrijk? Wat betekent het om een huiscomponist te zijn?

Ik geloof heel hard in de artistieke stem van BERLIN en de verhalen die het gezelschap op scène brengt. Onze samenwerking, die teruggaat tot de eerste productie – *JERUSALEM (2003)* – betekent veel voor mij.

Het mooie is de artistieke vrijheid en het vertrouwen die ik er ervaar. BERLIN geeft een duidelijke richting aan, maar als componist kan ik mijn eigen plek daarin vinden, vrij componeren en op die manier veel aan- en bijdragen tot het artistieke proces.

Doordat ik weet dat er om de zoveel tijd – gedurende bijna twintig jaar nu – een nieuw BERLIN-project aankomt is het ook bijna een soort van checkpoint geworden: even opnieuw (artistiek) connecteren met elkaar en elkaars vooruitgang ten opzichte van het vorige project opmerken, kijken hoe je gegroeid bent door alles wat tussendoor gebeurd is. Die som is voor mij waardevol, op persoonlijk en artistiek vlak.

Hoe cruciaal is de live installatie voor jou in/en BERLIN? Behalve componist ben je ook leader of the band en gitarist.

Als muzikant en componist ligt mijn focus uiteraard bij de muziek maar in *Ramble Song* is het ook het geheel van de delen die de voorstelling maakt. Het belangrijkste voor mij is de specifieke energie die de installatie uitademt. Binnen die setting proberen wij dan het momentum te pakken, of beter: ervoor te zorgen dat de toeschouwer haar/zijn momentum vindt binnen het universum dat wij creëren.

Martine Cuyt

Bart Baele:

'Muziek bestaat net zoals het leven niet zonder ruis'

Ramble Song bestaat uit 10 filmtableaus, uitgepuurde droomsequenties waarin lange filmtakes je de ruimte geven om in het beeld te duiken. Bart Baele, een van de twee artistieke leiders van BERLIN, is de man achter de zeebeelden en de tranches de vies die worden geprojecteerd.

Waar haalden jullie de inspiratie voor de creatie *Ramble Song*?

Het was al lange tijd de bedoeling om meer te doen met de muziek die Peter Van Laerhoven, onze vaste componist, voor ons schrijft. Bij elke voorstelling staan zijn composities ten dienste van een groter geheel, in *Ramble Song* vormen ze de drijvende laag. Muzikale thema's en motieven uit eerder werk worden in de voorstelling uitgekristalliseerd, herwerkt en naar een ander niveau getild. De uiteindelijke ervaring houdt het midden tussen concert, film en voorstelling. Het overstijgt ook diezelfde voorstellingsruimte: *Ramble Song* bestaat los van de voorstelling als een lp (op vinyl en digitaal) en kan ook op die manier beleefd worden.

Kunnen jullie iets meer vertellen over het beeldmateriaal? Hoe is dit tot stand gekomen? Werd muziek en beeld tezamen gecomponeerd of wat kwam er eerst?

De muziek was in dit geval bepalend voor de inhoud. We kennen Peter en zijn muzikaal universum zeer goed, en omgekeerd voelt hij ook aan welke richting we uit willen met een project. Hij componeerde de muziek voor zo goed als alle BERLIN-voorstellingen en kleurt op die manier ons universum mee in.

Ramble Song bestaat uit 10 filmtableaus, uitgepuurde droomsequenties waarin lange filmtakes je de ruimte geven om in het beeld te duiken. De muziek stuurde de verbeelding en bepaalde de uiteindelijke beeldregie. De meeste muzikale motieven hebben een link met vorige voorstellingen maar worden hier losgekoppeld van hun context en in een nieuw kader geplaatst. Je activeert zaken uit het verleden en transposeert ze naar een nieuwe plek. Er zit ook een plaat- of concertlogica in de voorstelling ingebed. Net zoals je met een setlist werkt, zijn er hier ook verschillende nummers waar een filmtableau aan is gekoppeld. Al ligt de volgorde hier in tegenstelling tot bij een concert wel vast en zijn er verbindende elementen tussen de verschillende nummers en tableaus. Er is bijvoorbeeld een visuele en auditieve "ruis" die als koppeltaken fungeert tussen de composities en bijhorende tableaus. Muziek bestaat net zoals het leven niet zonder ruis. De ruis is hier een soort onderbewustzijn, de klei waaruit zowel de beelden als de composities worden opgetrokken. Op scène vinden we vier muzikanten die de composities live tot leven brengen: Eric Thielemans, Tim Coenen, Tine Hubrechts en Peter Van Laerhoven zelf. Zij activeren zo een beeldenstroom en houden de machine draaiende. De zee is prominent aanwezig in de beelden.

Kan je daar iets meer over vertellen?

Afhankelijk van het gemoed waarmee je de zaal binnenwandelt, gaat elke persoon aan de beelden een andere gevoelswaarde toedichten. Water staat sowieso symbool voor leven, zonder water is er niets. Het geeft ons kracht maar kan ook verslindend werken. De zee is onverstoortbaar, wat er ook gebeurt rondom, en draagt zowel verlokking als gevaar in zich. Er gaat een fascinerende kracht van uit: met de onverstoortbare getijden, aangestuurd door de stand van de zon en de maan. Het is niet duidelijk hoe de figuren die opduiken in de tableaus zich verhouden tot de zee maar haar aanwezigheid tekent wel de manier waarop we naar hen kijken. Eigenlijk verschilt de beeldtaal van *Ramble Song* in se niet zo fel van vroeger BERLIN-werk. Ook daar lieten we de camera graag in lange takes op personen of situaties rusten, om zowel het beeld als de toeschouwer tijd te gunnen. Misschien waren eerdere producties prozaïscher door hun documentaire aanpak, en neigt dit eerder naar poëzie. De associatieve

kracht regeert hier. Maar het belichten van het kleine om uit te komen bij het universele, wat eerder werk kenmerkt, zit zeker ook weer in *Ramble Song*. De voorstelling werd gemaakt in volle lockdown.

Hoe beïnvloedde die context de inhoud van de voorstelling?

Door de intieme setting kan het lijken alsof *Ramble Song* onze lockdownvoorstelling is, maar dat was zeker geen bewuste keuze. De idee om aan de slag te gaan met de muziek van Peter en er poëtische filmminiaturen op te enten was er al langer.

Voor *Ramble Song* wordt een ronde tribune gebouwd waar het publiek in kan achteroverleunen. Vanwaar deze keuze?

Net zoals we reeds jaren met Peter samenwerken doen we dat ook met Manu Siebens, onze scenograaf. Elke BERLINproductie is een samenspel tussen verschillende elementen: installatie/scenografie, film, muziek, spel. In *Ramble Song* neemt het publiek plaats in een intieme mini-arena met boven hun hoofden een 360° filmscherm. In het midden van de arena nemen de muzikanten plaats. Ook hier wil deze specifieke opstelling een andere manier van kijken stimuleren. Je zit als het ware in de hersenpan van de dromer die de filmbeelden genereert, en tracht zo dicht mogelijk bij die authentieke droombeleving te komen. Het filmscherm is daarbij een soort netvlies waar beelden op worden geprojecteerd. De muziek is in dit alles een katalysator die de droomsequenties in beweging zet met de ruis tussen de nummers als een constante ademhaling.

Bron: BERLIN, DE SINGEL

www.berlinberlin.be

De muziek van *Ramble Song* is verkrijgbaar na de voorstelling (op vinyl). Je vindt het album ook op de bekende digitale platformen (Spotify, Deezer, Apple Music,...). Zoek op 'Peter Van Laerhoven'.

credits

concept en regie: BERLIN (Bart Baele en Yves Degryse)

spel film: Luk Sponselee, Menno De Schrijver, Michel Van Looveren, Jane Seynaeve, Anthe Baele, Jasper

Meuris, Ester Van Nuffel, Ninke De Roeck, Mo Franken, Sigrid Desplentere, Jérôme Gouardères, Jaak Fremault en Billie Ghadhoun Seynaeve

video en montage: Bart Baele en Geert De Vleeschauwer en Fien Leysen
scenografie: Manu Siebens en BERLIN

setdresser: Jessica Ridderhof.

compositie muziek: Peter Van Laerhoven

uitvoering muziek: Peter Van Laerhoven, Tine Hubrechts, Eric Thielemans en Tim Coenen (live en film), Mo Franken, Ester Van Nuffel en Ninke De Roeck (film)

kostuums: Jessica Ridderhof en Jane Seynaeve, Perrine Philomeen en Doris van der Molen.

geluidsontwerp: Arnold Bastiaanse

fotografie: Koen Broos en Luis Xertu

productieleiding: Jessica Ridderhof

technische coördinatie: Manu Siebens en Geert De Vleeschauwer.

coproductie: DE SINGEL (Antwerpen, BE), le CENTQUATRE-PARIS (FR) en C-TAKT (Limburg, BE)

met de steun van de Vlaamse overheid, Tax Shelter van de Belgische federale overheid via Flanders Tax shelter en de stad Antwerpen